

מועצה אזורית שומרון נוהל בנושא התנהלות ספק המים היישובי

רקע

ענף המים הינו אחד הענפים המשמעותיים ביותר בניהול היישוב.

בהיבט של התושב - כלל תושבי היישוב הינם צרכנים של ענף זה, באופן קבוע (24/7). כשברז זורמים מים- מבחינתו של התושב זה ה"מובן מאליו" וכאשר קיימת בעיה- זוהי בעיה קריטית שיש לתקנה באופן מידוי.

בהיבט של היישוב - במסגרת ניהול תקציב ותפעול היישוב המים מהווים מרכיב משמעותי בהכנסות, בהוצאות ובמערך האחזקה. בנוסף התשלומים בגין רכישות המים של היישוב יורדים באופן קבוע, בהתעלם מבעיות התזרים של היישוב, מפיצוי מים כאלו ואחרים או מעיכובי תשלום של תושבים.

היישוב כספק מים

רוב יישובי המועצה מהווים ומוגדרים כ"ספקי המים" של היישוב אותו הם מנהלים. דהיינו, לוועד המקומי או לאגודה השיתופית קיימת התקשרות חוזית עם חברת המים "מקורות" מכוח רישיון הפקה 1. במסגרת חוזה זה היישוב רוכש באופן מרוכז את המים ממקורות ומוכר על פי כללי רשות המים או מממן (בידיעתו או שלא בידיעתו) את המים לכלל התושבים, העסקים, המוסדות החקלאים ומבני הציבור ביישוב.

על כל יישוב להבין מי הישות המשפטית המוגדרת כספק המים (וועד המקומי / אגודה / כפר שיתופי) שכן כלל תפעול הנושא, רישומו ודיווחו, צריכים להתנהל במרחב של ישות זו בלבד והיא הכפופה לכלל החקיקה בנושא. הנחיות נוהל זה- מתייחסות לספק המים בלבד.

מטרת הנוהל - להעמיק את חשיבות הנושא לכלל פעילות היישוב ולהנחות את ההתנהלות הנדרשת במועצה אזורית שומרון בתחום זה בדגש על אספקת מים למגורים. עקב חשיבות הנושא מלווה לנוהל זה חוות דעת משפטית למעוניינים בהרחבה עיונית בנושא.

¹ יישובי השומרון נכללים בהגדרת 'בעלי רישיון קטן' כפי שמוסבר ב"כללי המים קביעת תנאים ברישיון 2014".

תעריפים:

הנחיות רשות המים כוללות הן את תעריפי המכירה מחברת מקורות אל ספק המים (הישות הרלוונטית ביישוב) והן את תעריפי המכירה של ספק המים לצרכנים (תושבים, מוסדות, עסקים, חקלאות וכד').
תעריפי המים מתעדכנים על יד רשות המים אחת לחצי שנה.
'ספר תעריפי המים' בקישור הרצוי"ב.

<http://www.water.gov.il/Hebrew/Rates/DocLib1/water-prices-book-1.7.15.pdf>

חברת "מקורות" הינה חברה ממשלתית והיא ספקית המים העיקרית לכלל תושבי מדינת ישראל ממקורות שונים (ימים, מעיינות, מי תהום, קידוח, מים מותפלים ועוד), כאשר קווי המים מועברים ע"ג הקרקע או מתחתיה לאזורים השונים במדינה. "מקורות" אחראית לאספקת המים באיכות ובלחץ המקובל עד לטריטוריה של ספק המים ובתוכה-באחריותו. מתוך עקרון השוויון קבעה רשות המים, כי עלויות המים והביוב יושתו באופן שווה באזורים השונים במדינה על אף שההוצאות משתנות מאזור לאזור.

תעריפי רכישה ממקורות:

- ✓ תעריפי הרכישה ממקורות זהים בכלל המדינה
- ✓ תעריפי הרכישה כוללים מע"מ² ומפולחים לקטגוריות השונות – מגורים, חקלאות וכדומה.
- ✓ ישנה מכסת מ"קים³ לחודש לכל ספק מים⁴, אשר נקבעת אחת לשנה ע"י רשות המים בהתאמה לדיווחים המגיעים אליהם. ישנם תעריפים נמוכים עד למימוש המכסות (למגורים ולחקלאות) ומעבר להם התעריף גבוה יותר.

תעריפי מכירה - גביה מצרכנים (תושבים):

- ✓ התעריפים הינם תעריפי מקסימום .
- ✓ התעריפים הרלוונטיים ליישובי המועצה האזורית שומרון הינם תחת הכותרת **תעריפי מים המסופקים מאת ספקים מקומיים שאינם עוסקים מורשים**⁵

² במידה ואין דיווח על מע"מ עסקאות, בהתאמה, לא ניתן לדרוש קיזוז מע"מ תשומות.
³ מים נמדדים במ"ק – מטרים מעוקבים.

⁴ תעריפי המים לצרכני המים הביתיים הינם מדורגים:

- מדרגה ראשונה (תעריף בסיס) – עד 3.5 מ"ק לכל נפש בבית אב ובכל חודש ולא פחות מ- 7 מ"ק ליחידת דיור
- מדרגה שניה (תעריף נוסף) - כל כמות נוספת בתעריף גבוה יותר .

⁵ 'אינם מורשים' – ספקי מים יישוביים תחת ישויות מלכ"ריות כאשר אספקת המים הינה חלק מהשירותים המוניציפאליים ולא פעילות עסקית המחויבת בדיווח למע"מ.

תעריפי המכירה לצרכנים כוללים 3 מרכיבים- עלות הרכישה ממקורות, סכום מינימום הנדרש להפרשה לקרן מים וכן השתתפות בעלויות התחזוקה של מערכת אספקת המים.

לנוחיותכם – להלן עדכון תעריפים אחרון (7/2015) – צריכה ביתית:

**תעריף כולל מע"מ
למ"ק**

א	2.452	תעריף בסיס	רכישה ממקורות:
ב	7.060	תעריף נוסף	

א	2.452	עלות	תעריף בסיס
	0.426	קרן מים	
	2.007	תחזוקה	
	4.885	סה"כ גבייה	
ב	7.060	עלות	תעריף נוסף
	0.426	קרן מים	
	2.073	תחזוקה	
	9.559	סה"כ גבייה	

- ✓ **אחריות המועצה האזורית לביצוע דגימות מים ועמידה בתקנים ביחס לאיכות המים בישובים**
- ✓ **אחריות ספקי המים לאספקת המים, הקמת התשתיות, תקינות המערכות ותפעולם.**

קרן שיקום מים⁶

כיוון שספק המים היישובי נושא באחריות תקינות מערכות המים אשר בתחום שיפוטו המוניציפאלי ותפעולם, הוא נדרש עפ"י חוק ליצור קרן כספית, אשר תישמר בחשבון נוסף/תת חשבון בנק של ספק המים, ותהיה מיועדת אך ורק לפעולות אחזקת המערכת, החלפת צנרת וכדומה.

על ספק המים לדאוג לאמוד בכל עת את מצב מערכות המים, להכין פרוגרמות ולוודא שקרן המים תשקף את הסכומים בהם הוא צפוי להשתמש בטווח הקצר (נהוג להתייחס לטווח של 3 שנים). קרן המים תורכב בחלקה מהחלק המחויב ע"י רשות המים להיות מופרש לטובת העניין (נכון ליולי 2015 – כ- 43 אג" ל כל מ"ק מים שנמכר לצרכן) ובחלקה השני ממקורות עצמיים של ספק המים אשר יקצה לקרן המים וזאת עפ"י תכנית האחזקה כמפורט לעיל.

⁶ מופיע בתעריפי רשות המים תחת הקטגוריה: אחזקת מערכות מים או ביוב לגבי מים לכל מטרה למעט חקלאות.

תחזוקה

מרכיב זה נכלל בהכנסותיו השוטפות של ספק המים ונועד לשמש לצורך תחזוקה שוטפת, עלויות ניהול ומימון של מערך המים ביישוב וכן לצורך קרן המים במידה וידרשו השקעות.

החלפת מדי מים

עלות מד המים הראשון שמותקן אצל הצרכן (תושב/עסק וכד') תושט על חשבון הצרכן. מעתה ואילך, ספק המים אחראי לתקינות מד המים והחלפתו על חשבונו ובהתאם לסוג המד אחת ל 2-5 שנים למעט מקרה בו מד המים ניזוק ע"י הצרכן.

למעוניינים, הרחבה בנושאים הבאים בחוות הדעת ממשרד עו"ד ליברמן ושות' המצורפת לנוהל זה:

- בסיסי החקיקה.
- מדי מים.
- הפרשי צריכה.
- ניתוק מים לצרכנים ועוד.

דיווחים:

עפ"י דרישת רשות המיס ספק מיס מחויב בדיווחים השנתיים הבאים:

1. דיווח מס' נפשות לבית אב

אחת לשנה ולא יאוחר מיום 15 לנובמבר, ידווח ספק המיס לרשות המיס את מספר הנפשות לכל בית אב והמ"קים שנמכרו בשנה שחלפה, לצורך קביעת המכסה השנתית הבאה (תעריף א').

מצ"ב דוגמא – נספח א' (דיווח ע"ג טפסים מאת רשות המיס)

קיימת חשיבות רבה לדיוק רישומי הנפשות בכל בית אב לצורך קביעת מכסות המיס. ישנה השפעה כספית ישירה ומרחיקת לכת על עליות המשולמות למקורות ואלו הנגבות מהתושבים.⁷

2. דיווח צריכה ואספקה

אחת לשנה בחודש פברואר, ידווח ספק המיס לרשות המיס בדוח מקוון על צריכת המיס של כלל הצרכנים בתחומו בשנה הקלנדרית שחלפה, עפ"י הפילוחים השונים – צריכה ביתית, חקלאות, גינון מוסדות ועוד.

מצ"ב דוגמא - נספח ב'

3. הצהרת מנהל כללי

אחת לשנה ולא יאוחר מיום 15 ליולי, או יחד עם הדיווח הכספי, יעביר ספק המיס לרשות המיס הצהרת מנהל כללי – יו"ר⁸ הועד המקומי/המנהל כבעל רישיון אספקת המיס.

מצ"ב - נספח ג'

בנוסף נשלחת מדי שנה דרישת תשלום אגרת הארכת רישיון אספקת המיס.

4. דיווח כספי⁹

ספק המיס המופיע כחייב דיווח באתר האינטרנט של רשות המיס נדרש להגיש אחת לשנה ולא יאוחר מיום 15 באפריל, דיווח כספי מבוקר לגבי משק המיס. יש להגיש את הדוח על פי הפורמט המצ"ב בנספח ד' לאחר הצהרת רוי"ח כי הדוח סקור (לא מבוקר אך חתום ע"י רוי"ח).

⁷ לתשובת לבכם, כפי ידעתנו מדד רשות המיס הוא חודשי ועל כן מכסה שלא נוצלה בחודש מסוים אינה מתאזנת בחודשים הבאים.
⁸ יש להסב את תשומת הלב לאחריות יו"ר הועד המקומי/המנהל אשר מהווה ספק המיס היישובי, לקיום תנאי הרישיון.
⁹ עד לפני כשנתיים חובת הדיווח הייתה תלויה בהיקף אספקת המיס. כיום כלל ספקי המיס נדרשים להעביר דיווח זה.

מצ"ב - נספח ד' (התוספת הראשונה – למעוניינים בקובץ EXCEL - ניתן לבקש מתהלה במייל)

על מנת להפיק את הדיווח הכספי השנתי (התנהלות חשבונאית זו מחייבת את כלל ספקי המסים
אף אלו שלא נדרשים בשלב זה לדווח בפועל), יש להטמיע במערכת הנהלת החשבונות את הסעיפים
הרלוונטיים. תינתן הרחבה בהמשך הנוהל.

עדכון פנימי בדבר צריכת מים:

על מנת לתת לרשות המים דיווחים מהימנים ומבוססים בדבר מספר הנפשות בכל בית אב, נדרש ספק
המים אחת לשנה, לשלוח הודעה לכלל בתי האב בשטחו שתבטא את מספר הנפשות בבית האב כפי
המעודכן אצל ספק המים כך שהתושבים יוכלו לעדכן תוך זמן סביר על העדכונים, אם ישנם.

רישום חשבונאי:

בניגוד לקרן המים אותה יש לנהל כמשק סגור, את שאר הפעילות **אין** חובה לנהל את משק המים כמשק
סגור, אך ישנה חובה לנהל את ההוצאות וההכנסות והרכוש הקבוע¹⁰ (השקעות ופחת) הכרוכות בנושא
באופן מפורט ומסודר כך שישקפו בזמינות מידע מקסימאלית את כלל מערך המים ביישוב.

במערכת הגביה, לאחר הטמעת נתוני קריאת המונים במערכת יש להוציא הודעות חיוב אך ורק לצרכנים
אשר נדרשים לשלם בפועל. ביטוי לשימוש הצרכנים שבבעלות היישוב אשר אינם נדרשים לשלם בפועל
(מעון, שטחי ציבור, משרד היישוב וכד') יינתן באמצעות פיצול חשבונית והשתתף ההוצאות בהתאמה
כמבואר בהמשך.

¹⁰ באגודה שיתופית בלבד.

דוגמא פשטנית לרישום חשבונאי:

דכבוד הנהלת החשבונות,	
קריאת האנשים החודש לה-	
10	מ"ק מצון
80	מ"ק תושבים (תפרידו כאופן לפי שט תושב) - תצריף א'
20	מ"ק תושבים (תפרידו כאופן לפי שט תושב) - תצריף ב'
18	מ"ק ג'ניון
7	מ"ק מפני ציבור נוספים
תודה, מזכיר פלח הריאון	

לפי מכירה

קריאת מונים בסוף חודש:		לדוגמא נקרא סה"כ 135 מ"ק. 100 תושבים ומוסדות משלמים ו-35 אחר.		
חובה	תושבים (בפירוט כמובן)	100 מ"ק(80 א 20 ב)	לפי ת.מכירה	581.98
זכות	הכנסות מתושבים-חיוב	100 מ"ק(80 א 20 ב)		539.38
זכות	הכנסות קרן מים			42.60
חובה	קרן מים-בנק			42.60
זכות	עו"ש			42.60

בעת קבלת חשבונית מקורות יש לחייב בהוצאות עפ"י פילוח מקסימאלי הרלוונטי ליישוב והכפוף לדיווח
הכספי כפי שפורט לעיל. המשך הדוגמא:

לפי רכישה
לפי רכישה

חיוב בפועל בגין 200 מ"ק				
חובה	הו מבני ציבור	7 מ"ק (לפי קריאה)	לפי ת.רכישה ב'	49.42
חובה	הו' ג'ניון	18 מ"ק (לפי קריאה)	לפי ת.רכישה ב'	127.08
חובה	הו' מעון	10 מ"ק (לפי קריאה)	לפי ת.רכישה ב'	70.60
חובה	הו' מים תושבים	100 מ"ק(80 א 20 ב)	לפי ת.רכישה	613.84
חובה	הו' פחת מים	65 מ"ק	PN	253.02
זכות	מקורות			1,043.36

הוצאות המים המשולמות בגין התושבים בלבד יכללו בחתך נפרד בנוסף לכרטיס גביית מים מתושבים כך
שתוצאות הרישום ישקפו רווח/הפסד מהספקת המים לתושבים ויסייע בחישוב אחוז הפחת הקיים.

סיכום הנחיות ליישובי המועצה המתפקדים כספק מים

✓ כללי:

- ספק המים מחויב לעמידה בחוק 'כללי המים', בתקנות רשות המים ובתעריפים המפורסמים באתר רשות המים בכל חצי שנה בינואר וביולי.
- על הספק לוודא כי כלל מקבלי המים בשטחו מגובים באישורים ורישיונות רלוונטיים כגון בריכה.

✓ תפעול:

- יש לדאוג לשיעון של כלל מוקדי המים ברחבי הישוב (כולל מדשאות, גנים ציבוריים, מבנים בבעלות היישוב, מוסדות הפטורים מכל סיבה מתשלום בגין צריכת המים וכד').
- יש לבצע קריאת מונים אחת לחודש או חודשיים. קריאת המונים תתקיים באותו יום לכלל מדי המים ביישוב.
- יש להחליף מונים אחת ל- 2-5 שנים עפ"י התקן.
- יש לבצע מדי חודש הפרשות הספק ל"קרן שיקום מים" כמתחייב בחוק ובהתאם לפרוגרמה. הפרשה זו תורכב מלפחות המינימום הנדרש ע"י רשות המים ובתוספת ההפרשים הנדרשים בתוכנית התחזוקה.
- יש להזין לתכנת ניהול היישוב את כלל קריאות המים (כולל את אלו שאינם מחויבים), תוך הקפדה על חלוקה לאשכולות אשר תואמים את מצב הצנרת בשטח.

✓ גביה והנהלת חשבונות:

- אין לגבות שלא בהתאם לתעריפים שהוסדרו בחקיקה ובפרסומי רשות המים.
- חובה על ספק המים לגבות אך ורק לפי הקצאת המים / המכסה שאושרה ע"י הרשות. יש להקפיד על עדכונים במערכת הגבייה ביישוב: מספר נפשות בכל משפחה וכן שינוי בתעריפים בכל חציון.
- אחת לחדש, ספק המים יפריש את הסכום הנדרש ל"קרן שיקום מים" כנדרש.
- כלל הוצאות המים יירשמו בספרים באופן מפורט ומשויך.
- צרכני מים אשר היישוב אינו גובה מהם תשלום (כגון מעון יום, מדשאות ציבוריות, מועדון היישוב וכד') לא יתבצע לגביהם חיוב חשבונאי אך תסווג הוצאה בגינם בגובה עלות רכישת תעריף ב'.
- בדו"חות הכספיים של ספק המים (או הוועד המקומי או האגודה, הכול לפי העניין), יש להכליל באור בנושא משק המים.

המלצות

- ❖ מומלץ לקיים מעקב חודשי על הפרשי הצריכה למול הרכישה (מ"ק) על מנת לאתר נזילות, פחת, גניבה וכד'.
- ❖ ביישובים בהם המונים הינם אנלוגיים, מומלץ לבחון (עלות תועלת) מעבר למערכת קריאה מרחוק.
- ❖ מומלץ להטמיע את הגרסה החדשה של היישובית - EPR, בה ניתנת יכולת הפרדה והגדרה של מוסדות הציבור לניתוח פחת עדכני, וכן ישנו ממשק אוטומטי מתוכנת קריאה מרחוק.
- ❖ אחת לשנה - מומלץ לבצע בחינה תקופתית ע"י מהנדס מים של איכות הצנרת ותחזוקתה (לחץ מים, תחזוקה, הספק וכד').
- ❖ מעבר להצבת השעונים בנקודות באספקה/הצריכה, מומלץ להתקין שעון בכל נקודת פיצול תשתיות המים.
- ❖ על מנת לנהל באופן מיטבי את משק המים, מומלץ להחזיק תצ"א מעודכנת הכוללת מיפוי וסימון כלל נקודות המים (פיצול וקצה) וכן לבצע קריאות כלל המונים הללו, באופן מלא ועקבי לצורכי זיהוי מגמות איבוד מים.
- ❖ יש להקפיד על 'רישום אוכלוסין' מלא של כל תושבי הישוב (בין בדיור קבוע ובין בדיור ארעי), לצורך חסכון בעלויות התושבים (תשלום מרבי בתעריף נמוך-בסיסי) וכן הגדלת מכסות המים לחקלאות¹¹.
- ❖ מומלץ לבחון את נושא "האוכלוסיות הזכאיות" - מצורף מנשר הנחיות בנושא זה של משרד רוי"ח זיו האפט - BDO וכן קישור לדף רשות המים באתר האינטרנט של הרשות ובו הסברים בנושא הטבות לאוכלוסיות מיוחדות:

<http://www.water.gov.il/Hebrew/MoreInformation/Pages/disabled.aspx>

¹¹ בנוהל זה בחרנו שלא להרחיב את נושא מכסות המים לחקלאות. יתכן ותינתן הרחבה בחוזרים הבאים.

הרחבת מושגים בנושא המים

תהליך אספקת המים

היישוב מקבל מים הנספרים בשעון ראשי ("שעון מקורות") אשר לרוב ממוקם בכניסה ליישוב. משם, ברוב היישובים מאוגמים המים במגדל וממנו מחולקים באמצעות מערכת צינורות משניים לכלל הצרכנים.

פחת

פער בין הקובים (מ"ק) הנרכשים ממקורות לבין אלו שבגינם יש דיווח על צריכה (הן בתשלום והן צריכה ציבורית ללא תשלום) – פער זה נקרא "פחת". הפחת נובע ממספר סיבות, בין השאר- נזילות במקומות שונים במערך הצנרת, שעוני מים תקולים, זליגת מים מזערי אשר איננה נספרת על ידי מד המים, צריכה ציבורית שאין בגינה שעון מים וכד'.

על פי רוב, פחת המים מהווה הפסד כספי ישיר של ספק המים – מים שאינם משויכים לצרכן כלשהוא ובגינם לא מתקבלים תקבולים למעט חלק ה'אחזקה' בתעריף כל צרכן. מים שאובדים בתוך הקרקע או מעליה כתוצאה מפיצוצים בצנרת ונזילות שונות גוררים עלויותיהם אותן 'סופג' ספק המים היישובי מדי חודש ובשאיפתו להקטין עד למינימום האפשרי.

העמידה על המשמר בקריאת מונים וביצוע התאמות, איכות הצנרת, רמת התחזוקה שלה, התאמתה לכמות הצורכים ביישוב – כל אלו מהווים משתנים המשפיעים על גידול/קיטון באחוזי הפחת.

קר"מ = קריאה מרחוק

ישנן מערכות ממוחשבות שונות אך המשותף ביניהם הינו מערכת ממוחשבת מרכזית המקושרת למוני מים דיגיטליים הפזורים בכל הישוב ומוצמדים לכל מקורות המים (הן במרכזי האשכולות והן בשעוני הקצה הביתיים, במדשאות, במבני הציבור וכד'), כך שהמערכת קולטת בזמן אמת את המידודים מכלל השעונים ונותנת לספק המים הצופה בתוכנה תמונת מצב עדכנית – במאקרו ובמיקרו של זרימת המים כולל אחוזי פחת למצב נתון, מידוד מדויק לחיוב המשתמשים ומיפוי אזורי לאיתור נזילות לצורך טיפול מהיר. לתוכנות אלו ממשקים למערכת GIS, לטלפון נייד לקבלת התראות וכן למערכת גבייה יישובית בהתאם להגדרות מראש.

בין היתרונות של מערכת זו על קריאת מונים ידנית הנהוגה מאז ומתמיד –

- ✓ מיקוד מהיר של תקלות ויכולת קיצור זמן הטיפול וממילא חסכון במים.
- ✓ חיוב מדויק של התושבים לפי חתך זמן קבוע ומתוכנת ללא אילוצי פרסונל.
- ✓ מתן תשקיף עדכני בכל זמן נתון.
- ✓ הקטנת יכולת 'גניבת' המים במגע בשעון המים בשל תחכום חישובי שעוני הקר"מ.
- ✓ חסכון בעלויות קריאת המונים.

המועצה מעודדת מעבר למערכת קר"מ זאת בהתאם לחישובי עלות תועלת ויכולת מימון שמרנית.